

УДК 65.012.12

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ – ЗАПОРУКА ПОЛІПШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР У ВПК

Н.М. Сухолитка, З.М. Холод, Ю.М. Яцишин

Розглядаються актуальні питання удосконалення економічного аналізу господарської діяльності видавничо-поліграфічних структур в умовах ринкової економіки. Сформульовані напрямки економічного аналізу щодо: оцінки попиту на продукцію для прогнозування виробничої програми випуску і реалізації продукції; аналізу причин зниження та обґрунтування шляхів поліпшення кінцевих фінансових результатів роботи; аналізу умов вибору товарів покупцями (замовцями) та подолання конкуренції виробників аналогічної продукції.

Рассматриваются актуальные вопросы совершенствования экономического анализа хозяйственной деятельности издательско-полиграфических структур в условиях рыночной экономики. Сформулированы направления экономического анализа относительно: оценки спроса на продукцию для прогнозирования производственной программы выпуска и реализации продукции; анализа причин снижения и обоснования путей улучшения конечных финансовых результатов работы; анализа условий выбора товаров покупателями (заказчиками) и преодоления конкуренции производителей аналогичной продукции.

Поліпшення результатів виробничо-господарської діяльності на будь-якому рівні управління пов'язане з правильним розумінням змісту і значення окремих функцій управління: прогнозування і планування, організація, регулювання, стимулювання, облік, контроль, аналіз.

Кожна функція формує певну управлінську діяльність і разом з тим лише їх єдність дає цілісну систему управління економічного підприємства.

Економічний аналіз є важливим засобом для обґрунтування шляхів і темпів економічного розвитку виробництва й підвищення його економічної ефективності.

В умовах становлення ринку роль економічного аналізу у підвищенні ефективності виробництва зростає. Це пов'язано із самостійністю прийняття рішень підприємств з питань формування виробничої програми випуску продукції, формування та використання трудових, матеріальних і грошових ресурсів, технічного розвитку й організації виробництва, організації матеріально-технічного забезпечення.

Мета економічного аналізу в підприємницькій діяльності – допомагати приймати найкращі рішення та знижувати ризик їх прийняття. При цьому аналітичні дослідження дають важливу інформацію, яка дозволяє визначити реальність запропонованої ідеї та шляхи її впровадження.

Як уже згадувалось, економічний аналіз відіграє важливу роль у компетентному прийнятті рішень – сьогодні більше, ніж будь-коли в минулому, і швидше, ніж колись, потребує оновлення асортименту продукції, підвищення її конкурентоздатності; постійно розширюється

асортимент матеріалів, з яких потрібно вибрати найвідповідніші для конкретних виробничих умов.

Одним з важливих напрямків застосування економічного аналізу діяльності будь-якого підприємства є визначення цілей його розвитку на основі оцінки попиту на певну продукцію, встановлення завдань щодо розширення виробництва, визначення потенційних замовців (покупців), формування виробничої програми та плану реалізації продукції.

Другим важливим напрямом застосування економічного аналізу в діяльності підприємств є розв'язання проблеми в певний період його роботи: чому підприємство не має (або має відносно малі) прибутки, чому воно втрачає замовників (ринок збуту) і що можна зробити, щоб виправити становище.

Третім важливим напрямом економічного аналізу є сприяння розвитку підприємства. Дає відповідь на питання, чому замовники (споживачі) вибирають ті чи інші товари (послуги) і як здійснюється вибір. Результати аналізу можна використати для визначення шляхів збільшення випуску продукції, досягнення вигіднішого рівня рентабельності, цін, подолання конкуренції.

Для визначення першочергових напрямів економічного аналізу і шляхів поліпшення результатів діяльності підприємства потрібно (за результатами роботи двох суміжних років) дати, по-перше, оцінку досягнутого рівня виробництва, витрат на виробництво, цін на продукцію та змін, які відбулися порівняно з минулим роком. Такий аналіз рекомендується виконувати способом економічної діагностики (експрес-аналіз). Він забезпечує оперативність і низьку трудомісткість досліджень, що важливо в роботі підприємств, яким не під силу виконувати комплексний підсумковий аналіз.

По-друге, у процесі аналізу вивчаються зміни цих показників, що намітилися на ринку.

Як показала практика, проблемою діяльності поліграфічних підприємств сьогодні є скорочення випуску друкованої продукції в натуральному виразі та пов'язане з ним значне недовикористання виробничих потужностей, машин і обладнання, погіршення у зв'язку з тим кінцевих результатів роботи: збільшення витрат на 1 грн. товарної продукції за рахунок зростання умовно-постійних витрат на одиницю продукції, підвищення ціни за одиницю продукції при збільшенні її собівартості і нерідко при зниженні рентабельності окремих видів продукції, зменшення прибутку від її реалізації. Розв'язання цієї проблеми – це пошук і реалізація резервів збільшення виробництва і збуту продукції.

Резерви виробництва й реалізації продукції розглядаються як невикористані можливості економічного росту виробництва та його кінцевих фінансових результатів. У процесі аналізу дають оцінку зовнішніх і внутрішніх резервів.

Зовнішні резерви виробничої програми формуються зміною попиту на продукцію, її конкурентоспроможністю. Аналіз зменшення обсягу виробництва й реалізації продукції повинен встановити, наскільки це виникло через скорочення потреби в друкованій продукції із-за спаду виробництва в замовників, наскільки через посилення конкуренції чи внаслідок внутрішніх причин – низького рівня якості продукції та організації формування виробничої програми, встановлення надто високих цін на продукцію.

Керівники підприємства та спеціалісти повинні постійно вдосконалювати роботу по формуванню виробничої програми і визначати конкретний план реалізації за певний період. В ньому вказують дійсних і потенційних замовників, показники реалізації в діючих оптових цінах, які будуть досягнуті в роботі за певний період.

Для залучення потенційних замовників друкованої продукції та вибору постачальників вивчають інформацію довідкових каталогів, ділових газет, тижневиків, статистичних зведень і рекламних видань, використовують особисті зв'язки, участь і спілкування з учасниками нарад, семінарів, конференцій і виставок у галузі техніки й технології виготовлення друкованої продукції.

Внутрішні резерви виробництва й реалізації продукції виражають можливості даного підприємства, вони пов'язані насамперед з використанням виробничого потенціалу і становлять основну область аналітичних досліджень.

Ці резерви збільшення обсягу виробництва продукції окремих підприємств можуть бути виявлені та підраховані на основі порівняльного аналізу показників використання виробничого потенціалу підприємств, організаційно-технічного рівня виробництв, а також використання їх виробничих потужностей.

Важливе значення має аналіз показників, які забезпечують конкурентоспроможність продукції, – якість, собівартість, ціна.

Одним з важливих показників роботи поліграфічних підприємств, який в сучасних умовах господарювання є базою для ціноутворення і від якого залежать кінцеві результати роботи, є повна собівартість товарної продукції. Як показали практика й аналіз діяльності поліграфічних підприємств, собівартість товарної продукції зростає швидше, ніж товарна продукція в діючих оптових цінах, що зумовлює збільшення витрат на 1 грн. товарної продукції.

Аналіз витрат на виробництво в цілому і за елементами, встановлення абсолютного відхилення темпів їх росту, значущості кожного елемента у складі цих витрат вказують на витрати, аналіз яких необхідно поглиблювати в першу чергу.

Практика показала, що на ряді поліграфічних підприємств матеріаломісткість продукції і витрати на виробництво найбільше зросли за рахунок збільшення витрат на матеріали й сировину, що включається в собівартість товарної продукції, збільшилася їх частка в затратах на виробництво. В такій ситуації пошук джерел економії забезпечується поглибленим аналізом матеріальних витрат, який включає:

- аналіз зміни структури витрат на окремі види матеріалів (продуктів різних галузей промисловості) у порівнянні з базою;

- аналіз впливу матеріаломісткості за видами матеріалів на матеріаломісткість продукції в цілому;

- аналіз використаних сировини і матеріалів на технологічні цілі за постачальниками однорідних матеріалів, їх структурою, кількістю, вартістю, у т.ч. транспортно-заготівельними витратами;

- аналіз витрат матеріалів на одиницю продукції в порівнянні з поточними нормами підприємства, галузевими нормами і витратами минулого року;

- аналіз впливу зміни середніх оптових цін за одиницю матеріалу на рівень матеріальних витрат у цілому.

У випадках, коли збільшується трудомісткість продукції, показником, аналіз якого слід поглиблювати, є витрати на оплату праці, що входять у собівартість продукції.

Аналіз витрат на оплату праці включає:

- аналіз і оцінку зміни структури витрат на оплату праці порівняно з базою за категоріями працюючих, за видами виплат;

- аналіз абсолютної зміни витрат на оплату праці за факторами;

- аналіз норм часу і виробітку;

- аналіз й оцінку зміни середньорічної заробітної плати одного працюючого всіх категорій працюючих;

- аналіз обґрунтованості систем оплати праці і преміювання за виробничі результати роботи.

Важливе значення має аналіз якості продукції за показниками, облік яких ведеться на підприємстві (відповідність параметрів стандартам на друковану продукцію, технічним умовам і технологічним інструкціям, втрати від браку), а також рентабельності продукції в цілому та окремих її видів.

Рівень рентабельності оцінюється з точки зору формування ціни, яка повинна забезпечити конкурентоздатність продукції, дотримання рівня рентабельності на окремі види продукції та достатнього забезпечення підприємства прибутком.